

Eurajoen kunta
kirjaamo@eurajoki.fi

Viite

Aihe **Eurajoen Luvian Laitakarin ranta-asemakaava ja ranta-asemakaavan muutos, ehdotus**

Luvian Laitakariin on valmisteilla ranta-asemakaava ja ranta-asemakaavan muutos. Asemakaavatyön rinnalla on tehty myös rantaosayleiskaavan muutosta, jonka ehdotuksesta Satakunnan Museo on antanut lausuntonsa 25.2.2021. Luonnosvaiheessa ei museolta ole pyydetty lausuntoa sen paremmin ranta-asemakaavan kuin rantayleiskaavankaan muutoksesta. Kaavamuuosalue kattaa Laitakarin niemen kärjen noin neljän kilometrin etäisyydellä Luvian taajamasta. Kaavamuutoksen tarkoituksena on mahdollistaa laitakarin kehittäminen entistä merkittävämmäksi matkailu- ja retkeilykohteeksi. Alueen omistaa pääosin Laitakarin yhteisalue. Kaavasta on neuvoteltu viranomaisten kanssa kaksi kertaa ennen kaavan luonnosvaihetta. Vireilletulovaiheessa esillä olleesta hotellivaihtoehdosta on luovuttu. Olennaisin muutos voimassa olevaan ranta-asemakaavaan ja rantayleiskaavaan nähden on uuden 10.000 k-m:n rakennusoikeuden varaaminen matkailukäyttöön niemen kärjessä.

Kuten Satakunnan Museo on rantaosayleiskaavamuutoksesta antamassaan lausunnossa todennut, Laitakarin niemi on maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö, joka on osoitettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (tullut voimaan 1.7.2019) merkinnällä kh2. Vaihemaakuntakaavan 2 tiedot tulee liittää kaavamuutoksen selostukseen, koska Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 tultua voimaan ovat Satakunnan maakuntakaavan vastaavat merkinnät ja määräykset samalla kumoutuneet.

Luvian voimassa olevassa rantayleiskaavassa ranta-asemakaava-alue on osoitettu kokonaisuudessaan kulttuurimaisema-alueena (kh). Lisäksi kaikki alueen tontit (RM, RA-3 ja AP) on varustettu /S-merkinnällä, johon liittyy määräys: *Kulttuurihistoriallisesti arvokas alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokas ympäristö tulee säilyttää. Rakennuksissa tai rakennelmissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksien tai rakennelmien kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne säilyy. Uudisrakentaminen tulee sopeuttaa alueen maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin. Ennen alueen kulttuurihistoriallisesti arvokasta ympäristöä*

muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen. Lisäksi yksi pihapiiri on suojeltu kohdemerkinnällä sr.

Lisäksi pääosalla suunnittelualueetta on voimassa Laitakarin ranta-asemakaava vuodelta 1995, jota on osittain muutettu vuonna 2003. Myös ranta-asemakaavassa osa niemen huviloista on osoitettu joko suojelukohteina merkinnällä sr tai merkinnällä R/S.

Satakunnan Museon kannanotto

Maisema ja rakennusperintö

Satakunnan Museo on kommentoinut kaavahanketta vireilletulovaiheiden neuvotteluissa sekä 25.2.2021 antamassaan lausunnossa Laitakaria koskevasta Luvian rantayleiskaavan muutosehdotuksesta, jota museo piti sinänsä huolellisesti valmisteltuna ja kaavaselostusta sekä kulttuuriympäristöselvitystä kattavina. Sen sijaan ranta-asemakaavan kaavaselostus on jäänyt melko suppeaksi ja selvityksessä suunnittelualueen nykyoloista on kulttuurihistorian ja rakennetun ympäristön osalta ainoastaan viitattu liitteenä olevaan erilliselvitykseen (Laitakarin kulttuuriympäristöt, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto 2020).

Molemmissa kaavoissa esitettyä, kaikkiaan lähes 11.000 k-m:n suuruista uutta rakennusoikeutta museo pitää kapean niemen maisemansietokyvyn kannalta liian suurena, minkä näkemyksen museo on tuonut esiin myös rantaosayleiskaavan muutoksesta antamassaan lausunnossa.

Tämä näkemys perustuu Laitakarin kulttuuriympäristöselvityksen suosituksiin. Selvityksen sivulla 51 historiaan liittyvissä suosituksissa todetaan, että *Laitakarin maakunnalliset arvot liittyvät rakennusjäänteiden lisäksi vahvasti alueen historiaan ja maisemaan. mahdollisessa uudisrakentamisessa ja alueen kehittämisessä huomioitava historia, uudisrakennusten/-rakenteiden sijoittuminen, materiaalit, mittakaava, värit ja kattomuodot.*

Sivun 54 maisemaan liittyvissä suosituksissa sanotaan:

Uudempi ravintola-, laituri- ja telakkarakentaminen muodostaa jo nykyisin keskeisen osan maisemaa, sen vahvistamista ja hallitsevan aseman edelleen korostamista maa- ja merimaisemassa tulisi välttää. Vanhempia kulttuuriympäristöjä edustavien kohteiden ja alueiden läheisyydessä ei suositella merkittävää uudisrakentamista, ainakin vanhemman rakentamisen asema maisemassa tulee huomioida ja säilyttää. (Heiskanen & Luoto, s. 54)

Satakunnan Museo katsoo, ettei Laitakarin maiseman sietokyvyn ylittävää rakennusoikeutta tule myöskään ranta-asemakaavassa osoittaa, vaan rakennusoikeutta tulisi supistaa. Rantayleiskaavan muutosta varten sinänsä ansiokkaasti laadituissa ja kauniissa havainnekuviissa, joita ei ole ranta-asemakaava-aineistoon liitettykään, ei ole esitetty olemassa olevaa rakennuskantaa lainkaan. Sikäli kuvat antavat harhaanjohtavan kuvan uudisrakentamisen mittakaavasta suhteessa olemassa oleviin rakennuksiin.

Suojelumääräystä sr tulee täydentää rantaosayleiskaavaehdotuksen mukaisesti purkamisen kieltävällä määräyksellä. Esimerkiksi: *Maankäyttö- ja rakennuslain 57 pykälän 2 momentin nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa.* Suojeltavien rakennusten alue tulee osoittaa pistekatkoviivarajauksella muiden rakennusalojen tapaan. Jo ennestäänkin muutoksia kokoneiden suojeltujen rakennusten, kuten venevajan (kulttuuriympäristöselvityksessä numero 3.3) laajentaminen on mahdollista, mutta silloin joko suojelumääräykseen, korttelimerkintään tai kaavan yleismääräyksiin tulee liittää uudisrakentamista koskevaa ohjausta.

Muutenkin kaavassa uudisrakentamista ohjataan mittavasta rakennusoikeuden lisäyksestä huolimatta ainoastaan vanhat huvilatontit käsittävillä kyläkuvallisesti tärkeillä alueilla (sk) ja yhdellä lauseella *'uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa ympäristön ominaispiirteisiin'*. Laajoilla RM-alueilla ei rakentamista ohjata rakennusalojen ja kerrosluvun osoittamista lukuun ottamatta mitenkään. Museo katsoo, että korttelimääräyksiin tulee lisätä rakentamisen maisemaan sopeuttamiseen ohjaavia määräyksiä kulttuuriympäristöselvityksen suositusten mukaisesti: *Yleisesti uudisrakentamisessa tulee huomioida alueen historiallisen rakennetun ympäristön sekä meriympäristöjen perinteinen mittakaava, materiaalit ja värit. Vanhan kopiointia ei suositella, uudisrakentaminen tulee olla perinnemaisemaan sopeutuvaa ja maisemaan sulautuvaa, mutta oman ajallisen kerrostuman muodostavaa.*

Tanssilavan korttelin 27 merkintään RM tulisi kulttuurihistoriallisesti arvokkaan tanssilavan varjelemiseksi lisätä vähintäänkin kyläkuvallisesti tärkeää aluetta osoittava sk-merkintä määräyksineen.

Kumpelin niemessä on ylimääräinen sr20 –merkintä, jollaista kaavamerkintäluettelosta ei löydy ja jolla osoitetaan ilmeisesti saunarakennusta. Merkintä lienee jäänyt kaavan valmisteluvaiheesta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Laitakarin kulttuuriympäristöselvityksen perusteella pitkään jatkuneesta historiallisesta laivanrakennus- ja lastaustoiminnasta on säilynyt Laitakarin maastossa vain hyvin vähäisiä merkkejä. Selvityksen yhteydessä tehdyssä arkeologisessa inventoinnissa paikallistettiin yksi muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäänös, Laitakarin pajan paikka (muinaisjäänösrekisterissä tunnuksella 1000013350). Lisäksi suunnittelualueelta tunnetaan hylty Laitakari (1719), joka on kiinteä muinaisjäänös, sekä Veikko (1720), joka on arvotettu kulttuuriperintökohteeksi. Kohteet on kuvattu selvityksessä hyvin ja esitetty myös kartalla. Niitä ei kuitenkaan ole mainittu ranta-asemakaavan kaavaselostuksessa eikä niitä ole merkitty kaavakartalle. Pajan paikan kohdalla on luontoselvityksen mukaan myös painolastikasvin (juovakannusruoho) esiintymisalue. Kaavakartalle onkin merkitty /s-merkinnällä pieni alue, joka siihen liittyvän määräyksen mukaan on *Alue, jolla ympäristö säilytetään. Eriyistä huomiota on kiinnitettävä painolastikasvien suojeluun.* Samalla, joskin jonkin verran laajemmalla alueella sijaitsee Laitakarin pajan paikan muinaisjäänösalue.

Muinaisjäänös tulee merkitä kartalle osa-alueena sm –katkoviivarajauksella ja siihen tulee liittää määräys: ”*Laitakarin pajan paikka. Muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Aluetta koskevasta tai siihen liittyvistä suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon (Satakunnan Museo) lausunto.*” Alueen rajauksen voi tarkistaa Museoviraston ylläpitämän Kulttuuriympäristön palveluikkunan kautta (<https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.1000013350>). On vielä syytä tarkistaa, ettei LV-alueelle aivan muinaisjäänöksen läheisyyteen merkitty uusi rakennusala ulotu muinaisjäänösalueelle.

Tämän lisäksi kaavakartalle tulee lisätä SM -kohdemerkinnällä hylky Laitakari sekä haluttaessa kulttuuriperintökohteena (esim. kohdemerkinnällä ja siihen liittyvällä suojelumerkinnällä s) myös hylky Veikko. SM-kohdemerkintään tulee liittää määräys: *Laitakarin hylky. Muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös. Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Kohdetta koskevasta tai siihen liittyvistä suunnitelmista on pyydettävä Museoviraston lausunto.* Kulttuuriperintökohteeseen voi liittää määräyksen: *Muu kulttuuriperintökohde (hylky Veikko). Suuremmista kohdetta koskevasta suunnitelmista tulee neuvotella Museoviraston kanssa*”.

Lopuksi Satakunnan Museo toteaa, että museo tulee myös lisätä kaavahankkeen osallisiin, koska suunnittelualue on kokonaisuudessaan maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Museo on huomioitu osallisena ainoastaan rantaosayleiskaavan muutoksessa, mistä johtuen museolta ei myöskään ole pyydetty lausuntoa ranta-asemakaavan muutoksesta.

Satakunnan Museo

Tutkija Liisa Nummelin

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Sofia Koskela, Kirsti Virkki
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Anne Nummela
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä